

Beheeroverleggroep (BOG) Terschelling

Editie: 88^e
Datum: maandag 18 november 2024
Tijdstip: 20.00 – 22.00 uur
Locatie: raadzaal gemeentehuis

Aanwezig:

Dolf Visser, Gabriël Vriens en Fokke Wagenaar van *Provincie Fryslân*
Ferdi Seljee van *Bureau Altenburg en Wiebenga*
Joeri Lamers en Annelies van der Goot van *Staatsbosbeheer Terschelling*
Sander de Vries en Jayme Tol van *Rijkswaterstaat*
Nynke Hamstra van *Wetterskip Fryslân*
Anco Goldhoorn, Edwin Zijlstra, Bert Wassink, Jan Smit, Jan Cees Smit, Judith Brinksma vanuit
de gemeente Terschelling

Digitaal aanwezig:

Rixt Wind (Wetterskip Fryslân)
Ellen Kiewiet (Provincie Fryslân)

Notulist:

Floor Oude Vrielink-Vuurboom

Niet aanwezig:

Renske van Zwol (Agrarisch Belang Terschelling)
Hendrik van der Wielen (Wildbeheer)
Henry Gerards (Rijkswaterstaat)
Jort Haan (TOV)

Bijlagen (pdf):

- Presentatie ganzen (Bureau Altenburg en Wiebenga)
- Presentatie Strandbroeders (SBB)

1. Opening, mededelingen en vaststelling agenda

Voorzitter *Anco Goldhoorn* opent de vergadering en stelt de agenda vast.

Vanaf de volgende bijeenkomst wordt vanuit de provincie de coördinatie van de BOG Terschelling overgenomen door Ellen Kiewiet. De bedoeling was dat Ellen via Teams aansloot en zichzelf kort voor zou stellen, maar er was op dat moment geen digitale verbinding. Hierop besluit de voorzitter dit onderwerp over te slaan en het overleg voort te zetten.

2. Verslag van de bijeenkomst van 13 mei 2024

Opmerkingen over het verslag:

Jan Smit merkt op dat hij hier genoemd wordt bij wateroverlast/waterbewaring en vraagt zich af of hier een opdracht aan vast zat waar hij zich niet bewust van was.

Antwoord *Rixt Wind*: Er is zowel ambtelijk als bestuurlijk overleg geweest, met alle Waddeneilanden, over de ervaren wateroverlast. De conclusie daarvan is dat we inzetten op een aanvraag voor het Delta-programma zoet water en daar wordt op dit moment aan gewerkt door de betrokken partijen.

Vraag uit het publiek over pagina 4: *Jan van der Zee*: Er wordt gesproken over een uitverkoop en dat bevreemdt mij. Gaat dit over de beesten en vogels die daar staan, en de levende dieren? De *voorzitter* antwoordt en geeft aan dat er zeker geen sprake is van uitverkoop en dat een organisatie een inventarisatie maakt van de hele collectie en hoe die kan worden ondergebracht in de Tonnenloods en/of bij andere musea. Maar zeker is wel dat de levende dieren niet op Terschelling kunnen worden ondergebracht.

Iemand anders uit het publiek oppert daarnaast of de vogels van het CNL misschien kunnen worden ondergebracht bij de Bessenschuur net als Brandaris-vogels.

Over pagina 5 heeft de *voorzitter* zelf een opmerking: De eilander veehouders hebben gevraagd of ze 1% van het Staatsbosbeheerduingebied mochten hebben; welk contact is hierover geweest met SBB en de Boeren? *Annelies van der Goot* van SBB Terschelling geeft aan dat ze langs is geweest bij *Rinke Mier* en dat ze deze vraag heeft uitgezet bij de directie van de Provincie, maar dat zij concluderen dat het niet zo kan zijn dat er aan de ene kant miljoenen worden uitgegeven op Terschelling aan natuurherstelprojecten in het kader van stikstof en dat aan de andere kant stikstofruimte weg wordt gegeven. *Rinke* geeft aan dit antwoord niet te verwachten, zeker omdat hij aangeeft dat het nog maar de vraag is hoeveel de veehouderijen bijdragen aan de stikstofdepositie, en dat hij nog een schriftelijke vraag in gaat sturen waar hij ook schriftelijk antwoord op zou willen hebben.

3. Informatie-uitwisseling, mededelingen, bespreekpunten en vragen Opening

Provincie Fryslân (toelichting door Dolf Visser, Gabriël Vriens en Fokke Wagenaar)

Dolf Visser is projectleider bij de Provincie Fryslân en houdt zich bezig met de uitvoering van Natura2000 op de Waddeneilanden. Hij geeft een toelichting op de hieronder genoemde onderwerpen zaken die voornamelijk vallen onder systeemherstel en de ecologische samenhang:

Natura 2000 Terschelling

Natuurdoelanalyse (NDA) Terschelling

Het veldbezoek door de Ecologische Autoriteit hebben plaats gevonden. Tevens hebben zij een advies afgegeven. De hoofdpunten uit het advies zijn te vinden in bijlage 2.

De adviezen voor Friesland zijn in te zien op: [Adviezen - Ecologische Autoriteit](#)

In het advies worden kennisleemten benoemd. Deze kennisleemten willen we o.a. onderzoeken door het uitvoeren van een zogenaamde LESA. Dit staat voor Landschapsecologische systeemanalyse. Deze beschrijft de (ecologische) samenhang in bijvoorbeeld bodem en (grond)water en de relatie met flora en fauna daarbij. De uitvraag voor het opstellen van deze LESA (voor alle Waddeneilanden) vindt plaats begin 2025. De uitkomsten van de LESA, samen met de evaluatie van het huidige beheerplan en de NDA is input voor het nieuwe beheerplan. Zie hieronder.

Nieuw Natura 2000 beheerplan Duinen Terschelling

Dit najaar zal gestart worden met de evaluatie van het huidige beheerplan. Naar verwachting zal halverwege 2025 gestart worden met het proces rondom het nieuwe beheerplan. De nieuwe beheerplannen Noordzeekustzone en Waddenzee (welke deels ook deel uitmaken van de eilandcontour) vallen onder de regie van Rijkswaterstaat.

Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG)

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is on hold gezet, we moeten afwachten waar het kabinet nu mee komt. Toch gaat de Provincie door met onderdelen van het FPLG.

Het wegvallen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) brengt veranderingen met zich mee, maar in Fryslân blijven we ook volop kansen zien om aan de slag te gaan met de uitdagingen in het landelijk gebied. De onderliggende opgaven voor natuur, water, klimaat en landbouw blijven bestaan.

Als Friese overheden pleiten we ervoor om in ieder geval vast te houden aan wat goed werkt en waar iedereen enthousiast over is:

- *De gezamenlijke aanpak van de drie Friese overheden en de gebiedspartners.*
- *De integrale aanpak op inhoud die van belang is en blijft bij het realiseren van de doelen voor natuur, water, landbouw en klimaat.*
- *De gebiedsgerichte werkwijze die nodig is voor het realiseren van de opgaven.*
Het integrale karakter van onze aanpak, waarin stikstof, klimaat, water, natuur en landbouw op een samenhangende manier worden benaderd, biedt veel voordelen. We hebben gezien dat het verbinden van deze thema's kan leiden tot win-winsituaties voor zowel de landbouw als de natuur.

Financiering

We zijn blij met de € 180 miljoen euro die voor de komende jaren beschikbaar is voor maatregelen op het gebied van klimaat, veenweide, natuur en landbouw. Dit is een mooie eerste stap en dit bedrag zetten we gericht in zoals is vastgelegd in de maatregelpakketten. In het pakket Natuur (€ 43 miljoen) gaat het om maatregelen voor de uitvoering van de Friese bomen- en bossenstrategie, maatregelen die de instandhouding en verbetering van weidevogelgebieden stimuleren en kennisontwikkeling. Het pakket voor Klimaat-Veenweide (€ 46,6 miljoen) is vooral gericht op ingrepen in het watersysteem die bodemdaling en de uitstoot van broeikasgassen helpen verminderen. Het pakket met maatregelen voor de Landbouw (€ 61,6 miljoen) speelt onder andere in op een verlenging van de Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie, maar bevat ook geld voor stoppersregelingen. Het extra bedrag van € 30 miljoen (op 9 juli 2024 toegekend) is bestemd voor het implementeren en werken met de KPI-systematiek (Kritische Prestatie Indicatoren, onderdeel van Maatregelpakket Landbouw/Sociaaleconomisch) en voor het voorbereiden van gebiedsplannen (onderdeel van Maatregelpakket Water en Bodem).

Uitvoering Boschplaatvisie

Het ambtelijke Programmteam gaat verder met de voorbereiding van de uitvoering en er zal een communicatieplan worden opgesteld. Hierin zal ook een uitgebreid plan worden opgenomen over het betrekken van eilanders en bezoekers bij het project.

Joeri Lamers van SBB Terschelling geeft aan dat de Boschplaatvisie een samenwerkingsproject is en dat SBB verantwoordelijk is voor de kwaliteitsverbetering van de kwelder. Hiervoor loopt nu een aanvraag voor begrazing op een deel van de kwelder. Er is 60 hectare opengesteld waar boeren zich op konden inschrijven en er hebben drie eilander boeren zich gemeld. Daarmee worden op dit moment gesprekken gevoerd, de bedoeling is dat er rundvee gaat grazen daar op de kwelder vanaf de zomer 2025. Daarnaast pakken we het verstuiven van de duinen hier weer op vanaf januari 2025.

Jan Cees Smit geeft aan dat de gemeenteraad nog niet is betrokken in dit verhaal en vindt dit betreurenswaardig. *Joeri* geeft hierop aan dat alle partijen die betrokken zijn bij het project zelf hierin mee zijn genomen en alle andere partijen hierna volgen. Ook dat het nog steeds het plan is met de raadsleden de Boschplaat op te gaan, maar dat een eerdere uitnodiging nog niet heeft geresulteerd in het maken van een afspraak. Deze uitnodiging staat nog steeds. *Bert Wassink* geeft aan dat de gemeente Terschelling wel betrokken is geraakt bij het opstellen van de Boschplaatvisie en dat de raad hierin ook simpelweg nog niet is meegenomen omdat er nog geen besluit over is genomen.

Piet Zumkehr uit het publiek merkt op dat hij ooit is gevraagd om in een klankbordgroep voor de Boschplaatvisie zitting te nemen, maar dat hij hierna niets meer heeft gehoord. *Joeri* geeft aan dat dit klopt omdat het wachten was op de financiering hiervoor. Die financiering is dit jaar rondgekomen dus de bedoeling is om de klankbordgroep weer op te starten. Diegene die we hiervoor benaderd hebben krijgen z.s.m. bericht van ons.

Iemand uit het publiek merkt op dat we een droge herfst hebben en dat de grondwaterstand momenteel lager is dan vorige zomer. Daarom zou ik graag zien dat de waterpracht tussen de Badweg van Oosterend en richting Formerum op de agenda blijft staan. *Dolf Visser* reageert hierop en geeft aan dat dit een goed en herkenbaar punt is die zal worden meegenomen in de overweging, maar hier kan nu geen uitspraak over worden gedaan.

LIFE IP All4Biodiversity programma

Ruimtelijke analyse weidevogelgebieden

Op Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog wordt onder aanvoering van het Collectief ANV Waddenvogels al lange tijd aan weidevogelbeheer gedaan. Boeren, terreinbeheerders en vogelwachters doen veel inspanningen voor het weidevogelbeheer via beheer en monitoring. De eilanden behoren dan ook niet voor niets tot de rijkste weidevogelgebieden van Friesland / Nederland.

De Provincie heeft A&W gevraagd om een ruimtelijke analyse op te stellen van waar de beste kansen liggen, en welke strategie daarbij past. Ook komt daarbij aan de orde op welke punten nog verdere stappen gezet kunnen worden om te komen tot een sterke(re) weidevogelpopulatie.

De ruimtelijke analyse wordt in een aantal stappen uitgewerkt. De belangrijke sturende factoren voor weidevogels zijn in kaart gebracht (rust en openheid, waterhuishouding, habitatkwaliteit, landgebruik, beheer) alsmede de relatie met de verspreiding en dichtheid van weidevogels. Daaruit komen naar verwachting inzichten naar voren die helpen een ruimtelijk logische strategie voor een samenhangend weidevogelgebied te ontwerpen. Ook levert deze synthese vragen op voor nader onderzoek en maakt duidelijk welke knelpunten er zijn, opdat deze voor een succesvolle aanpak naar de toekomst aangepakt kunnen worden.

Bijenpark Terschelling

Met de eigenaar zijn we in gesprek om de biodiversiteit op hun terrein te vergoten. Hiervoor maakt een bureau een plan voor inrichting en beheer, een zgn. biodiversum.

Fokke Wagenaar deelde een aantal mededelingen vanuit team Groen:

Mededelingen team Groen regelgeving Provincie Fryslân.

Uitvoering Wet natuurbescherming

- Afgelopen periode vergunning afgegeven voor het houden van festival Oerol.
- De gemeente heeft een omgevingsvergunning afgegeven voor het Speulbos.
- Zijn nog altijd bezig met een hoger beroepszaak als het gaat om het festival Eilân.
- Beoordeling gedaan voor de aanleg van waterputten t.b.v. het kunnen bestrijden van calamiteiten.
- Verzoek gekregen tot het beoordelen van visactiviteiten vanaf het strand.

Vanuit het publiek merken *Clara Jongedijk* en *Jaap Smit* op dat er op 15 november jongstleden opnieuw een concept natuurvergunning is afgegeven voor het Eilân festival voor de uitspraak van het hoger beroep en dat dit hier niet werd gemeld. *Fokke Wagenaar* reageert daarop dat dit hoort bij het afwickelen van het hoger beroepsproces en dat die betrekking heeft op de vorige natuurvergunning, maar dat wanneer er een nieuw verzoek komt, deze ook conform de wet moet worden beoordeeld.

Ganzenbeleid

Presentatie tussentijdse resultaten ganzenpilot Terschelling door de onderzoekers.

Stand van zaken. Zie ook: [Ganzen / Fryslan](#)

Ferdi Seljee van Bureau Altenburg en Wiebenga deelt de tussentijdse resultaten van de pilot over de ganzen op Terschelling en Ameland. Deze resultaten zijn te lezen in de PowerPoint Presentatie bijgaand deze notulen.

Arie Doeksen uit zijn zorgen over wederom dit nieuwe plan, dat alweer de vierde is en hij spreekt zijn verontrusting uit over de toename van het aantal ganzen met enorm veel natuurschade als gevolg en dat schadelijk is voor de weidevogels. Ook merkt hij op dat de Brandgans nergens wordt genoemd, terwijl deze al sinds vier jaar broeden op Terschelling. Aldus Arie waren dit er 50 paar vier jaar geleden en 660 paar dit jaar. Daarom zegt hij, moet er een beheersmaatregel komen. *Joeri Lamers* reageert hierop met dat de Brandgans inderdaad enorm zijn toegenomen, dat er dit jaar 450 paar zijn genoteerd en dat dit is een aandachtspunt is.

Vragen en opmerkingen uit het publiek, met antwoorden van *Ferdi Seljee*:

Arie Doeksen vraagt naar de afschot hoeveelheid van de ganzen dit jaar.

- Op Terschelling waren dat er rond de 450 in de specifieke deelgebieden.

Piet Zumkehr merkt op dat hij een rapport dat hij voor Staatsbosbeheer heeft geschreven in 2012 over het effect van ganzen op de duinvegetatie opnieuw moest opsturen en vraagt zich af wat hiermee wordt gedaan.

- Dat rapport is ingezien en is daarna toegestuurd naar een bureau in Wirdum t.b.v. het opstellen van een nieuwe faunabeheerplan ganzen.

Clara Jongedijk vraagt verduidelijking over de vraag dat men wil weten hoeveel geschoten ganzen voornemens zouden zijn om te broeden.

- Het is de bedoeling dat er geschoten wordt op koppelvormers, ganzen die gaan broeden waarschijnlijk dat jaar. Maar hier zal ongetwijfeld ris in zitten en daar willen ze zoveel mogelijk achter zien te komen, in hoeverre we daar zeker in kunnen zijn.

Rinke Mier merkt op dat er alleen maar halve maatregelen worden genomen; waarom wordt er bijvoorbeeld niet op het hele eiland ganzeneieren geprikt en meer afgeschoten? Als je effecten wilt moet je alles ruimer inzetten.

- De opzet van dit onderzoek is juist zo dat je ook gebieden niet gaat beheren als controlegroep zodat je kunt aantonen dat je effect hebt en dat je daarop een beoordeling kunt opstellen.

Jan Smit vraagt of het mogelijk is om de spreiding naar beneden te krijgen en een significantie van 0,1 te bewerkstelligen?

- Dat moeten we dan zien, maar de verwachting is dat met meer observaties de spreiding naar beneden gaat.

Arie Doeksen merkt als vogelwacht op dat de weidevogels al jaren zwaar onder druk staan door de ganzen. En de grootste schade wordt aangericht in het grasgewas van de eilander boeren. U kunt beter 400 studenten sturen die de eieren lekprikken.

- Ik begrijp de frustratie wel, het probleem was dat eerdere ganzenbeheerplannen sneuvelden omdat er niet genoeg onderbouwing was van de effectiviteit. Wij zijn ingezet om onderzoek te doen naar de effectiviteit van verschillende maatregelen dat zorgt voor een plan dat in de toekomst hopelijk niet sneuvelt.
- *Fokke Wagenaar* vult aan: De aanleiding van het onderzoek is om daadwerkelijk met cijfers bij de rechter te kunnen vertellen hoe het zit als het gaat om beheermaatregelen die we uitvoeren. Daarvoor heeft de Provincie 150.000 euro vrijgemaakt om dit twee jaar te kunnen onderzoeken: hoe gaan we beheersmaatregelen uitvoeren en wat is de meest efficiënte manier. En hoe kun je dit gezamenlijk op het eiland als maatwerk leveren.

Jan van der Zee vraagt zich af of de resultaten van het onderzoek op Texel hier ook bekend is en of we die kunnen gebruiken.

- Daar zijn we van op de hoogte, we zijn ook op Texel geweest omdat daar nu een aantal jaar aan ganzenbeheer wordt gedaan. We hebben Texel gevraagd zoveel mogelijk data aan te leveren zodat wij dat kunnen gebruiken hiervoor. Dit zit dus zeker bij ons op de radar.

Onderstaand onderwerp besloot de voorzitter over te slaan omdat dit ook bij Staatsbosbeheer aan de orde komt:

Campagne invasieve Exoten Wadden

Input van team Landbouw en Natuur (Soortenbeleid)

Zie bijlage 3. Eventuele suggesties over de inzet van de campagne kunnen rechtstreeks aan Annet Koopmans worden doorgegeven (a.koopmans@fryslan.nl).

SBB-onderwerpen:

- Exotenbestrijding, varkens en zeef

Annelies van der Goot: Staatsbosbeheer is bezig met de bestrijding van verschillende exoten, omdat dit een van de grote problemen van het eiland. Watercrassula wordt bestreden in samenwerking met de Provincie, daarnaast zet Staatsbosbeheer in op o.a. de bestrijding van de Japanse Duizendknoop door middel van bijvoorbeeld het inzetten van varkens van de Kudde van Terschelling die rondscharrelen en het afgraven en zeven van de grond op bepaalde locaties. Belangrijk is de nacontrole omdat deze exoot erg invasief is. Daarnaast vertelt Annelies dat het belangrijk is dat wanneer eilanders deze plant in de tuin hebben staan en ervan af willen of plantenresten hiervan weggooien, dit altijd in de grijze container te doen. Ook heeft Staatsbosbeheer een plan ingediend bij de Provincie om de dwergmispel te bestrijden. Deze is uitgezaaid vanuit tuinen in bos en duin en is ook erg invasief.

Vanuit het publiek vraagt *Cees Muijskens* of er ook gebruik wordt gemaakt van elektriciteit in de bestrijding van de Japanse Duizendknoop, maar *Joeri Lamers* legt hierop uit dat dit niet op Staatsbosbeheerterrein wordt ingezet. Op Vlieland is stroom wel uitgetoet, maar daar zijn ze overgestapt op zeven, voegt hij hieraan toe.

Piet Zumkerh stelt de vraag wat men doet met de verwijderde planten en wortelresten, *Joeri Lamers* geeft hierop aan dat deze worden ingepakt en afgevoerd in een aparte containers. Hierna vraagt *Zumkerh* naar de exotenbestrijding van gemeentelijke gronden waar bijvoorbeeld de Reuze Berenklaauw groeit. Bert Wassink geeft hierop aan dat er begin 2025 een nieuw groenbeheerplan komt en dat dit soort gevallen hierbij zullen worden meegenomen. *Iemand anders uit het publiek* vraagt wat de eilanders zullen merken van de exoten bestrijdingswerkzaamheden. Hierop wordt geantwoord dat dit vooral gericht zal zijn op het vergroten van de bewustwording bij bezoekers en bewoners. Tot slot merkt *iemand uit het publiek* nog op dat men vooral de focus moet leggen op het lozen van tuinafval of waterplanten in de natuur door bewoners.

- Waterpracht klaar

Joeri Lamers: Dit najaar is de laatste hand gelegd aan het grootste deel van dit project. Er moet alleen nog een stuw geplaatst worden bij het Groene Strand en men is nog bezig met een project in het Groenplak dat ook aan Waterpracht gekoppeld is. In die omgeving zijn we bezig met bestrijding van verruiging.

- Onderhoud kerven en stuifkuilen

Joeri Lamers: Dat is een terugkerend project. Van 2019 t/m 2023 hebben we op verschillende locaties in het duingebied kerven en stuifkuilen aangebracht. Hier zullen regelmatig nog beheerwerkzaamheden plaatsvinden. → Opgemerkt werd dat er bij paal 12 in Formerum geen stuifwerkzaamheden meer zouden zijn, maar aldus *Piet Zumkerh* was dit wel het geval dus dit wordt nagevraagd bij SBB.

- Maaien dit jaar minder i.v.m. water en Verwachting water deze winter

Joeri Lamers: vooralsnog zijn er geen grote problemen omdat het een vrij droog najaar was.

Arie Doeksen vraagt naar de definitieve plannen over stuifwerkzaamheden op de Boschplaat naar aanleiding van het bezoek van studenten uit Utrecht in 2019. *Joeri Lamers* antwoordt dat er geen definitieve plannen zijn, in 2019 is er een eerste ontwerp gemaakt door de studenten en een groep eilanders. Dit ontwerp is nog steeds het uitgangspunt, maar het is nog geen definitief ontwerp.

- Strandbroedvogels (presentatie resultaten)

Joeri Lamers geeft een presentatie over de broedresultaten van de strandbroeders. Dit zijn resultaten a.d.h.v. monitoring van SBB zelf en de tellingen van SOVON. Zie hiervoor de PowerPoint Presentatie bijgaand deze notulen.

Rijkswaterstaat

Sander de Vries is projectmanager bij Rijkswaterstaat en o.a. verantwoordelijk voor het programma Aanpak Grote Wateren. Hierbij gaat het vooral over de uitvoering van herstelopgaves in de onderwaternatuur in de Waddenzee. Hij laat twee video's zien van twee verschillende proeven:

- Onderzoek naar mosselpoep omdat hier mogelijk schadelijke stoffen in zitten. Door deze mosselpoep op te vangen en uit het water te halen wordt gekeken of dit kan bijdragen aan de chemische waterkwaliteit van de Waddenzee. Van

augustus tot oktober 2024 is deze proef gedaan en Rijkswaterstaat wacht nog op de analyse. Wanneer blijkt dat er inderdaad veel schadelijke stoffen in de mosselpoep zitten zal deze test uitgebreider worden ingezet op andere locaties.

- Project Perenboom-riffen: door middel van het plaatsen van Perenboom-riffen in de Waddenzee wordt de biodiversiteit in de Waddenzee significant verbeterd doordat onderwatersoorten zich aan de bomen hechten. Deze Perenboom-riffen op de bodem van de Waddenzee zullen tien tot vijftien jaar gemonitord worden. Uit de eerste pilot van twee maanden bleek dat er in 2 uur al 33.000 vissen werden gespot. Rijkswaterstaat geeft aan trots hierop te zijn en dat de verwachtingen hoog zijn van dit project.

Guus Sweichmann vraagt of de waterkwaliteit ook wordt gemonitord en of de resultaten hiervan ook in te zien zijn. *Sander de Vries*: Dat wordt zeker gemonitord, de analyses verwachten wij over een half jaar en dan zullen we deze delen.

Op de vraag van *Arie Doeksen* of alleen perenbomen worden ingezet of bijvoorbeeld ook schelpenbanken, wordt geantwoord dat Rijkswaterstaat op een breder vlak inzet: o.a. herstel vis, schelpdierbanken, ondergedoken zee gras en waterkwaliteit. *Arie Doeksen* oppert vervolgens het idee om de Japanse Oester te verhuizen naar de Boschplaat, dan heb je twee vliegen in een klap. *Sander de Vries*: Daar willen we best naar kijken, maar dat moet dan wel binnen onze opgave liggen. *Piet Zumkerh* vraagt of pilot mosselpoep ook toe te passen is op bijvoorbeeld andere schelpdieren zoals de oester. Daar wordt op geantwoord dat dit vast kan, maar dat dit nu nog niet gedaan is. *Jan Cees Smit* de nieuwe beleidsvisie voor de Waddenzee aan, die eraan zit te komen en of dit ook gevolgen heeft op deze activiteiten op de Waddenzee. Daar komt Rijkswaterstaat op terug.

Wetterskip Fryslân

Het Wetterskip Fryslân is op Terschelling met een aantal dingen bezig:

- In samenwerking met SBB en de gemeente bereiden we een aantal klimaatdialogen voor. *Judith Brinksma* voegt hieraan toe dat dit een project is dat wordt gestart met meerdere overheden. Dit betreft een uitloop van de enorme wateroverlast van vorig jaar en de projectleiding ligt hierbij het team van Toekomstperspectief Polder Terschelling. Hoe om te gaan met de kleimaatverandering is hierbij een centrale vraag.
- Onderzoek naar de overdracht van de zandige kering op Terschelling. Bedoeling is dat het beheer hiervan overgaat van Rijkswaterstaat naar het Waterschap.
- Op de Friese Waddeneilanden hebben we voor elk eiland een adviescommissie, deze zijn gevormd in 2004 en we hebben voorgesteld om deze commissies na twintig jaar eens te evalueren.
- Er staat een integraal waterplan op de toekomstige planning, hierbij is de Provincie in de lead.

Jan Cees Smit gaf aan laatst op Schiermonnikoog te zijn geweest en daar een mooie dijkverbreding te hebben gezien, dat is volgens mij ook onze wens? Hoe staat het met de dijkverzwaring op Terschelling? *Rixt Wind* geeft hierop aan dat dit voor Terschelling niet aan de orde is omdat de dijk sterk is en op hoogte. *Nynke Hamstra* vult nog aan dat dit een terugkerende toets is om te kijken of en wat voor werkzaamheden er nodig zijn voor (het

behoud van) een sterke dijk op Terschelling. *Jan Cees Smit* vult nog aan dat de kweldervorming aan de buitenkant na een dijkverzwaring veel eilanders wel aanspreekt en dat het mooi zou zijn als dit in de toekomst wel te realiseren valt. *Rixt Wind* merkt hierbij op dat het erg lastig is om uit te breiden in Natura2000-gebied. *Piet Zumkerh* vult aan dat op Vlieland de dijk is verwaard aan de Waddenzeekant, daar kon dat wel. *Rixt Wind* bevestigt dit en geeft aan dat dit in afrondende fase is en dat dit nog een project was vanuit Rijkswaterstaat. Op de vraag van *Rinke Mier* wat het belang is van de overname van de zandige kering, antwoordt het Waterschap dat dit is voortgevloeid uit een akkoord uit 2013 tussen het Rijk en het Waterschap. Oftewel een bestuurlijke afspraak die destijds is gemaakt.

Gemeente Terschelling

Een aantal onderwerpen zijn aan de orde:

- Verrast met de komst van de rat op het eiland en hiervoor meteen een ecooloog ingeschakeld. Algauw werd duidelijk dat er professionals moest worden ingeschakeld voor het afschieten van ratten en die zijn hier ook aan het werk gegaan. Hierbij is ook overlegd met SBB, het Waterschap en de beheerautoriteit Waddenzee. Laten we hopen dat we deze populatie beheersbaar te maken.
- Begin 2025 nieuwe beheerplannen: Riolering en Waterbeheerplan, Groenbeheer, Wegenbeheer en het Duurzaam beheer van de haven.

Arie Doeksen vraagt naar de suppletieplannen omdat hij huiverig is voor de suppleties in het Schuitengat omdat dit zand in de slenk kan komen. Hierop wordt geantwoord dat er inderdaad plannen zijn, en die zijn gedeeld met de gemeente, maar daar komen nog informatiebijeenkomsten over waarbij iedereen wordt meegenomen. Iedereen krijgt alle tijd en ruimte om mee te denken. Daarnaast kaart *Arie Doeksen* het lantaarnpalenplan aan, in de begroting lees ik dat twee derde van de lantaarnpalen verdwijnt vanwege bezuinigingen? *Bert Wassink* geeft aan dat het niet zo is dat twee derde van de lantaarnpalen verdwijnt maar wel dat we met z'n allen kritisch kijken naar hoeveel verlichting we willen houden. Tot slot wordt er *vanuit publiek* nog gevraagd of het Waterschap erop vertrouwd dat wanneer we een bui krijgen van 150-200 mm, kunnen we dan ons water kwijt voordat we natte voeten krijgen? *Nynke Hamstra* geeft aan geen recente berekeningen beschikbaar te hebben hoeveel waterberging nodig is bij zulke buien, maar dat we hiermee op Terschelling altijd krap hebben gezeten. De wens van de meeste ingelanden willen graag meer ruimte hebben en sloten dempen. Dat is dus een hele lastige discussie omdat je aan de ene kant ruimtegebrek hebt en aan de andere kant de ruimte voor water. Deze discussie hoort ook in de klimaatdialogen thuis.

Inbreng van overige organisaties en instellingen:

Geen

4. Algemene rondvraag

- Medio december 2024 is er een informatiebijeenkomst over de werkzaamheden aan het veerhaventerrein. Meer informatie volgt in de Terschellinger.

- *Rinke Mier* vraagt naar de stoppersregeling die staat gemeld in de agenda op de tweede pagina en wat dit inhoudt. *Gabriël Vriens* van Provincie Fryslân antwoord hierop dat dit een Rijksregeling is die opengesteld is om bedrijven op te kopen die zich melden. In eerste instantie meldden zich piekbelasters en die zitten met name op het vaste land.

- *Jan Cees Smit* vraagt SBB naar de maatregelen om meer elektrisch te gaan uitvoeren en andere soorten diesel op te gaan nemen; klopt dat dit in die bestekken is opgenomen? En kunnen de overheden hier ook meer in samenwerken? Vanuit Staatsbosbeheer antwoord *Annelies van der Goot* dat SBB inderdaad hierover in gesprek is met aannemers op het eiland en aan de vaste wal in geval van opdrachten vanuit Staatsbosbeheer. Bijvoorbeeld dat zij blauwe diesel gaan gebruiken, of biologisch afbreekbare hydrauliek olie. Over de samenwerking met andere overheden geeft ze aan dat ze dit van harte hoopt omdat dit een ontwikkeling is die er ongetwijfeld aan zit te komen.

- *Een vraag vanuit publiek*: Hoe wordt de drinkwatervoorziening geregeld in het nieuwe begrazingsgebied? Joeri Lamers antwoord hierop dat het de bedoeling is dat er twee diepteboringen worden gedaan in de buurt van de Stuifdijk omdat daar een zoetwaterbel zit.

5. Datum volgend overleg

Vastgesteld: maandag 7 april 2025

6. Sluiting

De voorzitter dankt alle aanwezigheid en inbreng